

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Sammanfattande introduktion av Allmän kommentar 1 om artikel 12

Likhet inför lagen

Myndigheten
för delaktighet

Allmän kommentar 1 om artikel 12 – sammanfattande introduktion

Myndigheten för delaktighet, 2016

Titel: Sammanfattande introduktion av

Allmän kommentar 1 om artikel 12, Likhet inför lagen

Myndigheten för delaktighet serie A 2016:27 (diarienummer 2016/0229)

Projektledare: Lina Pastorek

Rapporten finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.
Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

Postadress: Myndigheten för delaktighet,

Box 1210, 172 24 Sundbyberg

E-post: info@mfd.se

Fax: 08-600 84 99

Telefon: 08-600 84 00

Innehåll

Sammanfattning	4
Vad är en allmän kommentar?	4
Varför denna allmänna kommentar?	4
Vad innebär likhet inför lagen?.....	5
Konventionsstatens åtaganden och genomförande.....	5
Andra bestämmelser i konventionen	6

Sammanfattning

Det här dokumentet ger en introduktion till den allmänna kommentaren nummer 1 om artikel 12 Likhet inför lagen. Kommentaren beskriver vad konventionsstaterna åtagit sig för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning fullt ut ska kunna nyttja sina mänskliga fri- och rättigheter genom att erkännas rättskapacitet och därmed rätt till likhet inför lagen. Den beskriver vad rättskapacitet betyder för personer med funktionsnedsättning och vad konventionsstaterna måste göra för att säkerställa detta.

Kommentaren bör läsas i sin helhet för att få förståelse för hela innebörden.

Vad är en allmän kommentar?

Syftet med allmänna kommentarer är att för konventionsstaterna reda ut och ge en fördjupad tolkning samt vägledning till åtagandena i en specifik artikel i en konvention. Kommittén för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har tagit fram den här allmänna kommentaren.

Varför denna allmänna kommentar?

Utifrån de granskningar av länder som kommittén hittills har genomfört, har kommittén kommit fram till att det i många fall finns brister och råder tolkningssvårigheter av innebörden av konventionsstaternas åtaganden med hänsyn till artikeln om likhet inför lagen. Kommittén menar att det har skett ett paradigmskifte från ställföreträdande beslutsfattande till beslutsfattande med stöd, men att det inte har fått genomslag i det nationella genomförandet. I ett historiskt perspektiv har rättskapacitet nekats många personer med funktionsnedsättning.

Vad innebär likhet inför lagen?

- Rätten till likhet inför lagen innebär att rättskapaciteten är inneboende i alla människor och att den måste upprätthållas för personer med funktionsnedsättning på jämlika villkor.
- Rättskapacitet är att äga rättigheter och skyldigheter (vara en person i lagens mening) precis som alla människor i samhället. Det innebär också att en person ska kunna utöva dessa rättigheter och skyldigheter (rättshandlingsförmåga). För detta behövs stödjande insatser, som till exempel en stödperson, kamratstöd eller stöd för kommunikation. För många personer med funktionsnedsättning är stödet avgörande för att få tillträde och tillgång till ett meningsfullt deltagande i samhället.
- Kommittén skiljer på begreppen rättskapacitet och mental kapacitet. Med mental kapacitet avses personens beslutsförmåga, som naturligtvis varierar från person till person. Ofta har stater blandat ihop rättskapacitet och mental kapacitet och felaktigt tagit ifrån en person rättskapacitet med hänvisning till hens mentala kapacitet. Det är inte tillåtet att kategoriskt neka rättskapacitet. I stället krävs att personerna får stöd

Konventionsstatens åtaganden och genomförande

Konventionsstaten har åtagit sig att:

- upprätta garantier för rättskapacitet som säkerställer rättigheter, vilja och önskemål, inklusive skydd från övergrepp,
- förhindra såväl statliga som icke-statliga aktörer att hindra en persons rättskapacitet,
- ge ett långsiktigt stöd för att öka självförtroende och färdigheter hos personer med funktionsnedsättning,

- ompröva lagar som tillåter ställföreträdande beslutsfattande och avskaffa gamla system, för att övergå till beslutsfattande med stöd,
- ge stöd för beslutsfattande med utgångspunkt i bästa tolkningen av individens vilja och önskemål,
- ge stöd för beslutsfattande genom att erbjuda individen att planera i förväg för att kunna ge direktiv, så att personens vilja och önskemål kan följas även i perioder då personen inte är i stånd att kommunicera dem,
- säkra personer med funktionsnedsättning rätten att avstå från stöd och att ha rätt att ta risker och att begå misstag,
- vidta åtgärder för att individer ska kunna utföra ekonomiska och finansiella uppgifter.

Eftersom artikel 12 omfattas av den medborgerliga och politiska rätten ska konventionsstaten omedelbart åtgärda efterlevnaden.

Andra bestämmelser i konventionen

Kommentaren reder ut kopplingen mellan artikel 12 och rättigheter i andra artiklar i konventionen. Detta är särskilt viktigt eftersom rättigheterna är ömsesidigt beroende av varandra och alltid ska ses som en helhet.

Här följer några exempel:

- Artikel 3: frihet att göra sina egna val kräver oftast rättskapacitet. Att ens egna beslut respekteras rättsligt är en form av makt som följer med oberoende och självbestämmande. Behovet av stöd och skäliga åtgärder vid beslutsfattande ska inte användas för att ifrågasätta en persons rättskapacitet.
- Artikel 6: kvinnor med funktionsnedsättning utsätts för tvångssterilisering i hög grad och nekas ofta kontroll över sin reproduktiva hälsa och sitt beslutsfattande, med antagandet att de inte är kapabla att ge sitt samtycke till sex. I vissa staters juridiska system tilldelas kvinnor ställföreträdande beslutsfattare i högre grad än män. Därför är det särskilt viktigt att bekräfta att kvinnor

med funktionsnedsättnings rättskapacitet ska erkännas på jämlika villkor.

- Artikel 7: för att uppfylla artikel 12 måste konventionsstaterna pröva sina lagar för att säkerställa att vilja och önskemål hos barn med funktionsnedsättning respekteras på jämlika villkor.
- Artikel 9 kräver att hinder till anläggningar och tjänster som är tillgängliga för eller erbjuds allmänheten identifieras och undanröjs. Det hänger ihop med att rätten till likhet inför lagen är nödvändig för att möjliggöra för personer med funktionsnedsättning att leva oberoende och att fullt ut delta på livets alla områden. Konventionsstaterna måste ompröva sina lagar och sedvänjor för att säkerställa att rätten till rättskapacitet och tillträde och tillgång genom tillgänglighet förverkligas.
- Artikel 14: sedvänjan att personer med funktionsnedsättning nekas rättskapacitet och hålls kvar vid institutioner mot sin vilja, antingen helt utan samtycke eller med samtycke av en ställföreträdande beslutsfattare utgör godtyckligt frihetsberövande och kränker artiklarna 12 och 14 i konventionen.
- Artikel 19: konventionsstaterna måste erkänna att en nyckel till beslutsfattande med stöd utgörs av de sociala nätverk personer med funktionsnedsättning har, samt det naturligt förekommande samhällsstödet (inklusive vänner, familj och skolor).
- Artikel 25: rätten att åtnjuta bästa möjliga hälsa inbegriper rätten till hälso- och sjukvård med personens fria och informerade samtycke.
- Artikel 29: det är viktigt att erkänna rättskapaciteten för personer med funktionsnedsättning i det offentliga och politiska livet, för att fullt ut förverkliga ett jämlikt erkännande av rättskapacitet på livets alla områden.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Sammanfattande introduktion av Allmän kommentar nr 1 om artikel 12

Likhet inför lagen

Myndigheten för delaktighet
Box 1210, 172 24 Sundbyberg
Besöksadress: Sturegatan 3
08-600 84 00
info@mfd.se
www.mfd.se
serie A 2016:27